

Економічні науки

УДК 338.23:336

Колотило Поліна Сергіївна

магістр

Запорізького національного університету

Kolotylo Polina

Master of the

Zaporizhzhia National University

Пушкарь Ірина Володимирівна

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри обліку та оподаткування

Запорізький національний університет

Pushkar Iryna

Candidate of Sciences in Public Administration (PhD),

Associate Professor

Zaporizhzhia National University

**ПРИЙОМИ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ГРОШОВИХ
ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА**

**METHODS OF PLANNING AND FORECASTING CASH FLOWS OF
THE ENTERPRISE**

Анотація. У статті розглянуто основні напрямки, прийоми планування та прогнозування грошових потоків підприємства, надано оцінку важливості платіжного календаря у діяльності господарюючого суб'єкта. Наголошено на важливості розробки регламенту проведення платежів, спрямованого на підвищення ефективності управління

грошовими потоками. Наведено алгоритм планування грошових потоків, спрямований на упорядкування процесу складання бюджету руху коштів.

Ключові слова: грошові потоки, управління грошовими потоками, планування грошових потоків, платіжний календар, оптимізація грошових потоків.

Summary. The article considers the main directions, methods of planning and forecasting of cash flows of the enterprise, assesses the importance of the payment calendar in the activities of the economic entity. The importance of the development of payment regulations aimed at improving the efficiency of cash flow management was noted. The algorithm of cash flow planning aimed at streamlining the process of budgeting cash flows is presented.

Key words: cash flows, cash flow management, cash flow planning, payment calendar, cash flow optimization.

Постановка проблеми. Фінансове планування виступає одним із головних інструментів забезпечення фінансової стійкості підприємства, за допомогою якого обґрунтовують шляхи досягнення бажаного рівня прибутковості. Як показує практика, ігнорування систематичного планування у цьому напрямі є найчастішою причиною виникнення неплатоспроможності економічного суб'єкта.

Фінансове планування перш за все ґрунтується на обґрунтуванні грошових потоків, розподілених у часі.

Планування грошових потоків включає:

- визначення залишків коштів на початок періоду;
- підтримка поточного балансу грошових надходжень та виплат шляхом планування виплат за місяцями;
- розрахунок зовнішнього фінансування та дефінансування;

- розрахунок резервів ліквідності визначення бажаного запасу платіжних коштів у кінець періоду [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності грошового потоку підприємства, процесів його формування та використання зроблено такими зарубіжними та вітчизняними науковцями як Берстайн Л.А. [1], Білик М.Д. [2], Бланк І.О. [3], Заремба Є.М. [6], Кузнецова І.Д. [7], Савицька Г.В. [10] та інші. Проте, не повною мірою досліджені чинники, які впливають на формування, зміну грошових потоків, що є необхідним для ефективного управління, забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Метою статті є виявлення та оцінка чинників, що формують грошові потоки та впливають на прийняття ефективних управлінських рішень на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відмінною рисою планування грошових потоків є те, що враховуються потенційні надходження та витрати коштів, які можуть відрізнитися від обсягу відвантаженої продукції (виконаних робіт, наданих послуг) та тих зобов'язань, які є у суб'єкта.

Надходження та вибуття грошових потоків, як правило, здійснюється з урахуванням видів діяльності організації, а саме операційної, інвестиційної та фінансової.

Операційна діяльність включає вплив на кошти господарських операцій, які впливають на обсяг прибутку організації. До цієї категорії належать такі операції як реалізація товарів (робіт, послуг), придбання товарів (робіт, послуг) необхідних у виробничій діяльності організації, виплата відсотків за кредит, виплати заробітної плати, перерахування податків [9, с. 420].

Під інвестиційною діяльністю розуміють придбання та реалізацію основних засобів, цінних паперів, видачу кредитів тощо.

Фінансова діяльність включає отримання від власників і повернення власникам коштів для діяльності підприємства, операції з викупленим акціям та інших.

Зі складеного плану надходження і витрат коштів розраховуються валовий і чистий грошовий потоки, а також залишок коштів наприкінці кожного періоду. Використання такого підходу дозволяє встановити періоди, коли прогнозується надлишок чи дефіцит готівки [8].

У разі надлишку коштів вільні ресурси можуть бути інвестовані у розвиток організації, а за їх недостачі необхідно встановити джерела покриття їх дефіциту. Як правило, тимчасово вільні кошти розміщуються в короткострокових фінансових інструментах, що забезпечує їхню зворотну швидку конвертацію. Якщо в результаті планування буде встановлено, що майбутні витрати перевищують прогнозне значення надходжень, то у цьому випадку фінансові менеджери мають розробити заходи, спрямовані на усунення такого розриву. У цьому випадку необхідно оцінити можливість віддалення строків платежів кредиторам, покриття суми, що бракує, за рахунок кредитних організацій, коштів власників (використання системи «уповільнення-прискорення платежів»).

Планування надходження та витрат коштів оформляється у вигляді бюджету руху коштів. Бюджет руху коштів може бути складений на рік, а також на короткий період – місяць, декаду (платіжний календар). Використання бюджету руху коштів передбачає організацію постійного моніторингу дебіторської та кредиторської заборгованості [11].

Контроль за станом розрахунків найбільше ефективно здійснювати з використанням платіжного календаря, який складається з доходної та видаткової частин.

Прийоми, що використовуються при складанні доходної частини платіжного календаря, залежать від особливостей діяльності суб'єкта та прийнятої кредитної політики. Так, наприклад, великі та середні підприємства взаємодіють із контрагентами на договірній основі. У договорі обов'язково прописуються умови та строки оплати за відвантажену продукцію, що підвищує рівень достовірності даних доходної частини календаря. Працюючи з роздрібними покупцями без укладання договорів доводиться використовувати усереднене значення надходження коштів у період. Як правило, надходження за місяць, відображені в бюджеті руху коштів, ділять на кількість робочих днів у місяці, і отримане значення використовують як планову величину надходжень за день [4].

У видатковій частині платіжного календаря необхідно вказати не тільки дату, суму платежу, номер рахунку і договору, а й пріоритетність оплати, оскільки це дозволить встановити терміновість виплати за умов дефіциту коштів.

Як у дохідній, так і видатковій частинах платіжного календаря обов'язково має бути графа, в якій зазначається чи зроблена фактична оплата або ні.

При складанні платіжного календаря необхідно передбачити страховий запас коштів, який відображає мінімальну величину вільних коштів на розрахунковому рахунку підприємства, оскільки прогнозування грошових потоків, особливо на тривалу перспективу, здійснюється в умовах невизначеності та ризику і не існує стовідсоткової ймовірності отримання запланованих грошових потоків, відображених у бюджеті руху коштів, платіжному календарі.

Практикуючі фінансові менеджери зазначають, що для підвищення ефективності управління грошовими потоками, необхідно розробити

регламент проведення платежів і його неухильного виконання на всіх рівнях розподілу коштів [2; 3].

Регламент проведення платежів відображає не тільки порядок витрачання коштів, але й відповідальність осіб, які порушили термін його надання. Крім того, необхідно прописати особливості здійснення платежів, розмір яких перевищує ліміт, встановлений за бюджетною статтею.

Отже, ефективне управління грошовими потоками спирається на сформований план (бюджет) руху коштів.

При складанні такого документа необхідно дотримуватись певного алгоритму.

Етап 1. Аналіз «Звіту про рух грошових коштів» за попередні періоди, що дозволить виявити основні тенденції у формуванні валового та чистого грошового потоку підприємства в цілому та у розрізі видів діяльності. Це дозволить виявити закономірності у формуванні грошових потоків підприємства.

Етап 2. Вибір методу планування грошових потоків підприємства. Можливі два варіанти: враховуючи бажаний рівень прибутку чи прогнозний рівень продажів. Який показник буде покладено в основу планування залежить від економічного потенціалу підприємства, стану економіки. Найпростіший варіант планування ґрунтується на встановленні темпів зростання показників з урахуванням прогнозування змін на існуючому ринку.

Етап 3. Визначення прогнозного значення чистого грошового потоку з операційної діяльності. За результатами планування необхідно визначити, як змінюватимуться значення дебіторської та кредиторської заборгованостей, а також інші елементи оборотних активів.

Етап 4. Планування інвестиційної діяльності. Цей етап актуальний у разі, якщо передбачено здійснення капітальних вкладень.

Етап 5. Планування фінансової діяльності – здійснюється у тому випадку, якщо передбачено залучення позик та кредитів, виплата доходів засновникам тощо.

Етап 6. Розробка різних варіантів розвитку сценаріїв у русі грошових потоків підприємства – оптимістичних, очікуваних та песимістичних. Такий підхід до прогнозування грошових потоків підприємства дозволить виявити найчутливіші місця у формуванні чистого грошового потоку.

Висновки. Таким чином, процес планування та прогнозування грошових потоків є трудомістким та багатоетапним процесом, заснованим на обліку всієї фінансово-господарської діяльності підприємства, але саме такий підхід дозволяє оптимізувати використання грошових ресурсів економічного суб'єкта з метою досягнення поставленої мети.

Література

1. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчётности : теория, практика и интерпретация : Пер. с англ. / Науч. ред. перевода чл.-корр. РАН И.И. Елисеева. Гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов. М. : Финансы и статистика, 2003. 624 с.
2. Білик М.Д. Грошові потоки підприємств у мікрота макроекономічному аспекті / М.Д. Білик, С.І. Надточій // Фінанси України. 2013. № 6. С. 133-147.
3. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И.А. Бланк. К. : Ника-Центр, Эльга, 2010. 496 с.
4. Васильчак С.В. Оцінка кредитоспроможності позичальника як один із методів забезпечення економічної безпеки банку / С.В. Васильчак, Л.Р. Демус // Науковий вісник НЛТУ України. 2012. № 22.1. С. 158.
5. Дорошенко А.П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства / А.П.

- Дорошенко. // Ефективна економіка. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_37
6. Заремба Є.М. Грошові потоки підприємства : сутність і класифікація / Є.М. Заремба // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. Вип. 2 (23). С. 87–92.
  7. Кузнецова И.Д. Управление денежными потоками : учебное пособие / И.Д. Кузнецова. Иваново : ИГХТУ, 2008. 193 с.
  8. Мордовцев О.С. Методичний підхід до організації управління грошовими потоками промислового підприємства / О.С. Мордовцев, М.С. Лисицький // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. № 37 (1313). С. 90–95.
  9. Олександренко І.В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства / І.В. Олександренко // Актуальні проблеми економіки. 2014. № 6 (156). С. 419–426.
  10. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г.В. Савицька. 3-тє вид., випр. і допов. К. : Знання, 2007. 668 с.
  11. Чайковський Я. Удосконалення методики комплексної оцінки кредитоспроможності позичальника / Я. Чайковський // Вісник НБУ. 2014. № 11. С. 30–34.

References

1. Bernstein L. (2003). Analiz finansovoi otchotnosti : teoriia, praktyka i interpretatsiia [Analysis financial accounting : theory, practice and interpretation]. M. : Finance and Statistics. 624 p.
2. Bilyk M., Nadtochii S. (2013). Hroshovi potoky pidpriemstv u mikrota makroekonomichnomu aspekti [Cash flows in microeconomic and macroeconomic aspect]. Finansy Ukrainy. Vol. 6. P. 133-147.

3. Blank I. (2010). Upravlenie finansovoi stabilizatsiei predpriatiya [Management of financial stabilization company]. Nika-Center, Elga, Kyiv. 496 p.
4. Vasylchak S., Demus, L. (2012). Otsinka kredytopromozhnosti pozychalnyka yak odyin z metodiv zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky banku [Assessment of the borrower's creditworthiness as one of the methods of ensuring the economic security of the bank]. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy (Research Bulletin of the Ukrainian National Forestry University). Vol. 22 (1). P. 154–161.
5. Doroshenko A. (2013). Ocinka likvidnosti ta platospromozhnosti v konteksti diagnostyky zagal'nogho finansovogho stanu pidprijemstva [Assessment of liquidity and solvency in the context of diagnosing the general financial condition of the enterprise]. Efektyvna ekonomika. Vol. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_37
6. Zarembo E. (2012). Hroshovi potoky pidprijemstva : sutnist i klasyfikatsiia [Cash flows of enterprise : the nature and classification]. Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu. Vol. 2 (23). Pp. 87–92.
7. Kuznetsova I.(2008). Upravlenie denezhnymi potokami predpriatiia [Cash flow management]. Ivanovo : YHHTU. 193 p.
8. Mordovcev O., Lysycykij M. (2018). Metodychnyj pidkhid do orghanizaciji upravlinnjam ghroshovymy potokamy promyslovogho pidprijemstva [Methodical approach to the organization of cash flow management of an industrial enterprise]. Visnyk Nacional'nogho tekhnichnogho universytetu «KhPI» (ekonomichni nauky) : zbirnyk naukovykh pracj. Vol. 37 (1313). P. 90–95.
9. Oleksandrenko I. (2014). Diagnostyka likvidnosti ta platospromozhnosti pidprijemstva [Diagnostics of liquidity and solvency of the enterprise]. Aktualjni problemy ekonomiky. Vol. 6 (156). P. 419–426.

10. Savitskaya G. (2007). *Ekonomichnyy analiz diyalnosti pidpryyemstva* [Economic analysis of activity of enterprise]. K. : Znannya. 668 p.
11. Chaikovskyi Ya. (2014). *Udoskonalennia metodyky kompleksnoi otsinky kredytopromozhnosti pozychalnyka* [Improved Methods of Complex Evaluation of the Creditworthiness of the Borrower]. *Visnyk NBU*. Vol. 11. P. 30–34